

ЗВІТ
за результатами вивчення питання якості дистанційного навчання
в закладах загальної середньої освіти Харківської області
(лютий-травень 2023 року)
(констатувальний етап моніторингово дослідження)

Відповідно до Плану роботи Державної служби якості освіти України на 2023 рік, пунктів 3, 4 розділу II Положення про управління Державної служби якості освіти у Харківській області, затвердженого наказом Державної служби якості освіти України від 02 вересня 2019 року № 01-11/41 (із змінами), плану роботи управління Державної служби якості освіти у Харківській області (далі – управління Служби) на 2023 рік упродовж лютого – травня здійснено вивчення діяльності закладів загальної середньої освіти (далі – заклади освіти, ЗЗСО) громад Богодухівського, Красноградського, Лозівського та Харківського районів щодо забезпечення якості освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Основними завданнями проведеного вивчення є визначення рівня дотримання вимог законодавства у сфері освіти щодо організації освітнього процесу, в тому числі в умовах дистанційного навчання, а саме:

- створення освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування) (стаття 26 Закону України «Про освіту», стаття 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- вимог до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти (стаття 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- вимог до діяльності педагогічних працівників (стаття 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту») із урахуванням їхнього права на академічну свободу (пункт 2 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту»);
- вимог щодо забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку учнів (частина друга статті 15 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- вимог щодо дотримання академічної доброчесності в освітньому та управлінському процесах (стаття 42 Закону України «Про освіту» та стаття 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- вимог щодо реалізації мети системи загальної середньої освіти стосовно формування в учнів компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» та державними стандартами (частина друга статті 3 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- дотримання вимог щодо мови освітнього процесу (стаття 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);
- вимог, визначених Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224.

Вивчення здійснювалося шляхом деперсоніфікованого онлайн-опитування учнів, учителів і керівників шкіл; статистичного збору інформації; аналізу змістового наповнення сайтів закладів освіти, а також спостереження за проведенням навчальних занять у синхронному та асинхронному режимах.

Охоплено всі громади (30) Богодухівського, Красноградського, Лозівського та Харківського районів, усі заклади загальної середньої освіти (264, без урахування філій).

Здійснено спостереження за проведенням 4791 уроку (із них 2238 у синхронному режимі, 2553 – в асинхронному), проаналізовано анкети 247 керівників шкіл, 5293 учителів, 11067 учнів 9-11-х класів.

Узагальнені результати проведеного вивчення свідчать про наступне.

I. Організація освітнього процесу

1. Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти забезпечується за моделлю дистанційної форми здобуття освіти відповідно до пункту 2 протоколу засідання Ради оборони Харківської області від 15 серпня 2022 року № 10, під час якої школи використовують поєднання синхронного та асинхронного режимів.

Рішення про використання в освітньому процесі конкретних електронних освітніх платформ, як зазначили майже всі керівники ЗЗСО під час опитування, приймалося на засіданнях педагогічних рад закладів освіти, що відповідає пункту 5 розділу I Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224.

Результати вивчення якості дистанційного навчання показали, що освітня взаємодія вчителів із учнями здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних систем, зокрема використовуються такі електронні освітні платформи:

- хмарні сервіси Google (Classroom, Google Meet);
- онлайн-сервіси та інструменти для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей за допомогою програмного застосунку Zoom;
- портал «Нові знання»;
- освітня платформа HUMAN.

Для здобувачів освіти, які не мали можливості взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин, закладами забезпечено використання інших засобів комунікації, доступних для учнів, – телефонного та електронного поштового зв'язку.

Розклад навчальних занять переважної більшості ЗЗСО складений відповідно до вимог, визначених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 року за №1111/35394.

Проблемні питання

1) Виявлено порушення пункту 5 розділу I Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти щодо процедури вибору електронної освітньої платформи:

- у Комунальному закладі «Богодухівський ліцей № 1» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області та Комунальному закладі «Івано-Шийчинська гімназія» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області керівники надають право вибору електронної освітньої платформи кожному вчителю;

- у таких ЗЗСО Валківської міської громади, як Олександрівський ліцей ім. І. Буряка, Огульцівський, Сидоренківський, Баранівський, Ков'язький ліцеї, Перекіпська гімназія, – електронну освітню платформу кожен учитель обирає сам в межах академічної свободи, а в Серпневому ліцеї електронну освітню платформу визначено адміністрацією школи;

- у Південному ліцеї Південної міської ради Харківського району Харківської області освітню платформу визначено адміністрацією закладу.

2) Під час формування розкладу навчальних занять не враховані зміни до пункту 10 Розділу V Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 року за №1111/35394, щодо тривалості навчальних занять при організації дистанційного навчання в синхронному форматі.

- у 7-ми закладах освіти Золочівської селищної громади;

- у Качалівському та Колонтаївському ліцеях Краснокутської селищної громади;

- у всіх закладах ЗЗСО Валківської міської громади.

3) Здобувачі освіти ЗЗСО Валківської міської громади під час анкетування зазначили, що частина педагогів проводять урок під час оголошення повітряної тривоги; даний факт спостерігався і під час спостереження за навчальними заняттями в окремих вчителів Новомерчицького, Баранівського, Огульцівського, Серпневого та Олександрівського ліцеїв.

4) Освітній процес здійснюється в очному режимі (всупереч прийнятому рішенням засідання Ради оборони Харківської області про запровадження з початку навчального року на території Харківської області дистанційної форми здобуття освіти у закладах освіти всіх рівнів та всіх форм власності протягом 2022/2023 навчального року (протокол від 15 серпня 2022 року № 10)) у таких ЗЗСО:

- Чернігівський ліцей Лозівської міської ради Харківської області;

- Комунальний заклад «Утківський ліцей» Мереф'янської міської ради (у 1-х, 2-х класах).

5) У Миколаївській філії комунального закладу «Лозівський ліцей №1» Лозівської міської ради Харківської області освітній процес відбувається виключно в асинхронному режимі з використанням месенджера Viber, що є порушенням вимог абзацу другого пункту 7 розділу I Положення про

дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224.

2. Оскільки в умовах дистанційного навчання значну кількість часу учасники освітнього процесу проводять у кіберпросторі, надважливим завданням діяльності закладу має стати системне формування навичок безпечної поведінки в Інтернеті не лише в учнів, а і в їхніх батьків та педагогів.

Проведений аналіз змісту офіційних вебсайтів ЗЗСО показав, що на сайтах переважної більшості закладів освіти розміщено інформацію для учасників освітнього процесу щодо кібербезпеки та запобігання кібербулінгу.

Крім того, під час опитування керівники ЗЗСО назвали такі проведені заходи, як: бесіди до Дня безпечного інтернету; онлайн-зустріч «Кібербулінг – що це та як це зупинити?»; розроблені пам'ятки про безпечний інтернет; для батьків проведено батьківський лекторій «Що таке кібербезпека?», відеоуроки, тренінги з практичним психологом, годин спілкування для учнів і батьків («Безпечна поведінка в інтернеті», «Як уберегтися від злочинців в інтернеті?», «Інтернет – частина твого життя. Зроби його безпечним!», «Кібербезпека та інформаційна безпека», «Правила Інтернет-етикету», «Кібербезпека та інформаційна безпека») та інші; батькам надані посилання на інтернет-ресурси: національна онлайн-платформа з цифрової грамотності «Серіал для батьків»: «Безпека дітей в інтернеті», «Про безпеку та кібербезпеку»; затверджені загальні рекомендації щодо забезпечення інформаційної безпеки під час роботи в мережі інтернет та доведені до учасників освітнього процесу.

Проблемні питання

1) Інформація, оприлюднена на сайтах ЗЗСО, не завжди охоплює всіх учасників освітнього процесу. Розміщені матеріали у більшості стосуються лише учнів та їхніх батьків, а саме:

– на сайтах Комунального закладу «Різуненківський ліцей Коломацької селищної ради Богодухівського району Харківської області» та Комунального закладу «Шелестівський ліцей Коломацької селищної ради Богодухівського району Харківської області» відсутня інформація для категорії педагогічних працівників щодо запобігання кібербулінгу;

– лише на трьох сайтах ЗЗСО Богодухівської міської ради (Комунального закладу «Богодухівський ліцей № 2», Комунального закладу «Богодухівський ліцей №3» та Комунального закладу «Павлівська гімназія») оприлюднені матеріали про запобігання кібербулінгу;

– інформаційні матеріали щодо правил безпечного користування Інтернетом, запобігання кібербулінгу та кібербезпеки для всіх учасників освітнього процесу розміщені лише на сайті Перекіпської гімназії Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, на сайтах Валківського ліцею ім. О. Масельського і Сніжківського ліцею Валківської

міської ради – для учнів і батьків, Сидоренківського ліцею Валківської міської ради – лише для учнів).

2) Результати опитування здобувачів освіти свідчать про відсутність системності у проведенні безпекових заходів педагогічними працівниками майже всіх громад, зокрема: менше половини учнів (47 %) зазначили, що така бесіда проведена на початку навчального року, лише 48 % опитаних учнів стверджують, що бесіда проводиться на кожному уроці всіма вчителями; п'ята частина учнів – що питання безпеки обговорюється на кожному уроці окремими вчителями, близько 10 % здобувачів освіти стверджують, що питання кібербезпеки не обговорюється взагалі.

3) На сайтах ЗЗСО Валківської громади (Валківський ліцей ім. О. Масельського, Валківський ліцей № 2, Баранівський, Олександрівській, Сніжківський ліцеї та Перекіпська гімназія) та Олексіївської громади (Михайлівська гімназія) наявний заборонений контент у вигляді реклами, який небажаний для дітей та підлітків: жорстокі ігри, онлайн-казино, сайти, що пропагують насилля, сайти знайомств тощо. Наявність на сайтах закладу освіти реклами з небажаним контентом порушує вимоги щодо онлайн-безпеки учасників освітнього процесу.

Відповідно до статті 54 Закону України «Про освіту» до обов'язків педагогічних працівників входить захист здобувачів освіти від будь-яких форм фізичного та психологічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою.

3. Важливими внутрішніми засобами забезпечення якості освітнього процесу в закладі є оптимізація управлінського процесу, підвищення його ефективності, прийняття обґрунтованих, своєчасних і виважених управлінських рішень для досягнення запланованих результатів діяльності, а це можливо завдяки повноцінному використанню результатів проведеного аналізу.

Крім того, відповідно до пункту 6 розділу IV Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224, заклади освіти, які організують дистанційне навчання, мають включати до внутрішньої системи забезпечення якості освіти механізми моніторингу та контролю якості дистанційного навчання. У зв'язку з цим, шляхом опитування керівників та педагогічних працівників ЗЗСО, вивчалось питання проведення закладами освіти аналізу якості організації дистанційного навчання в I семестрі поточного навчального року та прийняття відповідних управлінських рішень.

Під час опитування керівники всіх ЗЗСО зазначили, що в закладах проведено аналіз якості дистанційного навчання в I семестрі 2022/2023 навчального року, що підтверджено результатами анкетування вчителів.

Виходячи із відповідей керівників ЗЗСО, можна визначити такі спільні для всіх закладів освіти досягнення за підсумками проведеного аналізу:

- систематичність проведення уроків, охоплення максимальної кількості учнів дистанційним навчанням, налагодження тісного тристороннього взаємозв'язку вчитель – учні – батьки;
- рівень навчальних досягнень не знизився, вчителі впевненіше здійснюють дистанційне навчання, комунікують з учнями, батьками, колегами;
- надання вчителям, батькам та учням психологічної підтримки;
- участь здобувачів освіти в інтелектуальних конкурсах, тобто вчителям вдається якісно підготувати та вмотивувати учнів.

За результатами I семестру педагогічними колективами визначені такі типові проблеми:

- забезпечення учнів гаджетами, особливо із багатодітних сімей;
- низька якість Інтернету, неодноразове вимкнення світла;
- залишається проблема постійного зв'язку з окремими категоріями учнів, що знаходяться за кордоном;
- складний психоемоційний стан як учнів, так і педагогів;
- не всі діти готові до самоосвіти, тобто низька сформованість такої ключової навички, як «уміння вчитися»;
- є заклади, в яких збільшився відсоток учнів, що виявили початковий рівень навчальних досягнень, з'явився відсоток учнів, яких не атестовано з деяких предметів.

Керівниками ЗЗСО вжиті такі компенсаторні заходи:

- складено індивідуальні графіки консультацій відповідно до запитів батьків;
- налагоджено систематичний зворотній зв'язок з усіма учасниками освітнього процесу з приводу проблемних питань щодо дистанційного формату навчання;
- створено консультативні групи для технічної та методичної допомоги колегам;
- запроваджено співпрацю із благодійними фондами для забезпечення учнями технікою;
- створено гнучкий розклад дзвінків на тиждень в залежності від графіків відключення світла та встановлено чіткі правила виконання завдань;
- для учнів, що знаходяться за кордоном, організовано навчання за індивідуальною (сімейною (домашньою)) формою; для учнів, які знаходяться поза межами громади, педагогами організовано індивідуальні консультації;
- з метою підтримки педагогічних працівників у користування вчителям передано 5 хромбуків для проведення онлайн уроків (комунальні заклади «Удянський ліцей імені Героя Радянського Союзу Угловського М.М.» та «Одноробівський ліцей» Золочівської селищної ради), Chromebook за програмою «Вчителям від Google» та принтер (Комунальний заклад «Золочівський ліцей № 3» Золочівської селищної ради);

– педагогічний колектив Комунального закладу «Близнюківський ліцей» Близнюківської селищної ради Лозівського району Харківської області виграв конкурс на отримання 30 ноутбуків для дітей, які вже використовуються під час дистанційного навчання.

Крім того, заплановано:

– порушити клопотання перед засновником про забезпечення учнів з багатодітних, малозабезпечених родин та ВПО достатньою кількістю гаджетів для дистанційного навчання або залучити волонтерські організації для забезпечення технічними засобами;

– забезпечити навчання педагогічних працівників на курсах підвищення кваліфікації з питань оволодіння цифровими технологіями;

– урізноманітнити прийоми мотивації навчальної діяльності учнів, активізувати роботу класних керівників 1-11-х класів щодо залученості учнів до освітнього процесу та проводити години спілкування з батьками щодо їх відповідальності за здобуття дітьми повної загальної середньої освіти.

Проблемні питання

1) Під час аналізу якості організації освітнього процесу в I семестрі 2022/2023 навчального року закладами загальної середньої освіти недостатньо уваги приділено стану реалізації компетентнісного підходу (переважно вивчалось питання формування предметних, а не ключових компетентностей), рівню виконання завдань НУШ; не аналізувалася якість оцінювальної діяльності педагогів (рівень упровадження формувального оцінювання, планування та проведення навчальних занять на діагностичній основі тощо).

2) 67 % учителів зайняли пасивну позицію та не вносили ніяких пропозицій щодо покращення організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання.

4. Відповідно до пункту 5 розділу IV Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, педагогічні працівники, які організують дистанційне навчання, мають підвищувати свою кваліфікацію щодо використання інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій в освітньому процесі шляхом формальної (за типовою програмою підвищення кваліфікації), неформальної або інформальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

Крім того, підвищення кваліфікації педагогів щодо використання інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій в освітньому процесі є важливою умовою забезпечення якості дистанційного навчання.

Під час анкетування педагогічні працівники зазначили, що проходили навчання на різних курсах, організованих суб'єктами підвищення кваліфікації та цифрових платформах: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти», ТОВ «Академія цифрового розвитку», «Цифрові інструменти Google для освіти», Coursera, EdEra, Дія. Цифрова освіта, «Всеосвіта», «Prometheus», «На урок».

Проблемні питання

В усіх громадах є частина вчителів (близько 15 % від загальної кількості в кожній громаді), які не підвищували свою цифрову грамотність.

II. Педагогічна діяльність педагогічних працівників щодо забезпечення якості освітнього процесу

Вивчення педагогічної діяльності педагогічних працівників здійснювалося шляхом спостереження за проведенням навчальних занять, а також через порівняльний аналіз результатів опитування учнів та вчителів.

Слід зауважити, що відповідно до вимог статті 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту» до діяльності педагогічних працівників, вчителі зобов'язані дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства у відносинах з учнями та їхніми батьками; забезпечувати єдність навчання, виховання та розвитку учнів, а також дотримуватися у своїй педагогічній діяльності інших принципів освітньої діяльності, визначених статтею 6 Закону України «Про освіту», а також використовувати державну мову в освітньому процесі відповідно до вимог цього Закону.

Отже, під час вивчення педагогічної діяльності зверталась увага на такі питання: реалізація компетентнісного та особистісного підходів, формування в учнів ціннісного ставлення до світу, оцінювальна діяльність учителів, рівень використання цифрових технологій для забезпечення якісного освітнього процесу.

Результати вивчення свідчать, що в усіх закладах освіти здійснюється ефективно поєднання синхронного та асинхронного навчання. Одночасно зауважимо, що використання для асинхронних занять виключно месенджера Вайбер зменшує можливість учнів бачити матеріали з навчального предмета комплексно, повернутися до вже опрацьованого матеріалу, тому доречно на наступний навчальний рік (у разі продовження дистанційного навчання) розглянути використання електронних освітніх платформ, де розміщувати матеріали асинхронних занять за класами чи предметами.

1. Реалізація компетентнісного та особистісного підходів в освітньому процесі

Формування в учнів ключових компетентностей відбувається, переважно, на синхронних заняттях, проте не на всіх. Вивчення показало, що лише половина вчителів під час підготовки до уроків передбачають такі завдання й форми роботи з учнями, які б забезпечували реалізацію компетентнісного підходу.

Найчастіше формуються такі ключові компетентності, як вільне володіння державною мовою (66 %), громадянські та соціальні компетентності (43 %), інформаційно-комунікаційні компетентності (23 %), математична грамотність (21 %). Практично не приділяється увага формуванню здатності спілкуватися рідною мовою (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, здатності до навчання впродовж життя (13 %); компетентності у галузі

природничих наук, техніки і технології та екологічній компетентності (17 %); інноваційності (4 %), підприємливості та фінансовій грамотності.

Педагоги відстежують рівень сформованості в учнів ключових компетентностей під час участі здобувачів освіти в дискусіях, виступах, виконанні тестових діагностувальних завдань.

Проведене вивчення показало, що значною освітньою прогалиною є формування в учнів саме ключових компетентностей. Предметні компетентності формуються на кожному уроці кожним учителем, а на ключові звертають увагу менше половини вчителів.

При чому це підтверджується не лише спостереженням за проведенням навчальних занять, а й результатами опитування вчителів, більшість із яких зазначили лише частину ключових компетентностей, визначених статтею 12 Закону України «Про освіту». Крім того, частина педагогів під час опитування продемонстрували повне незнання тих ключових компетентностей, які вони зобов'язані формувати в учнів.

Окремо визначаємо як проблему якість мотиваційного етапу уроку. Аналіз занять дозволяє стверджувати, що лише незначна частина педагогів приділяють серйозну увагу цьому аспекту заняття. При цьому самі ж учителі під час анкетування також говорять про зниження або й відсутність в учнів мотивації до навчання. Отже, проблема для вчительства відома, але вона вже констатується як умова, в якій доводиться працювати: замість того, щоб змінювати підходи до освітнього процесу, шукати цікаві форми проведення занять тощо, вчителі, у переважній більшості, просто констатують її як факт. Така пасивність педагогічного загалу у вирішенні нагальної дидактичної проблеми не сприяє забезпеченню якості освіти.

Частина вчителів (хоча й незначна) під час проведення занять розраховують виключно на своє знання предмета і спеціально не готуються, тобто завдання для учнів вочевидь придумуються по ходу уроку, не простежується логіка та структурованість заняття, тобто відсутня системність навчання.

Менше половини педагогічних працівників застосовують особистісно орієнтований підхід: націлюють комунікацію на те, щоб кожен учень відчував себе особистістю (43 %) демонструють повагу до кожної дитини, її цілей, запитів та інтересів (39 %), спрямовують комунікацію на розвиток та саморозвиток кожної дитини (19 %), пропонують учням завдання/вправи, що враховують їх життєві інтереси та запити (12 %), мотивують учнів до застосування власного життєвого досвіду та допомагають знайти різні варіанти рішень (29 %).

У більшості педагогів під час синхронних уроків простежується відсутність взаємодії та співпраці на засадах партнерства: вислуховують та сприймають думки учнів, їх погляди 36 % учителів, формулюють мету/завдання/проблеми та/або їх розв'язання відбувається спільно з учнями лише 6 %, спрямовують партнерську діяльність на розвиток творчої активності, творчого мислення, вміння застосувати критичне мислення в нових умовах 10 %.

Проблемні питання

1) Присутність учнів на синхронних заняттях загалом складає лише 66 %.

2) Проведене вивчення виявило суттєву проблему в реалізації компетентнісного підходу під час дистанційного навчання. Причинами цієї проблеми є:

- ставлення вчителів до необхідності формування ключових компетентностей;
- відсутність належної підготовки до проведення занять (і синхронних, і асинхронних) з урахуванням необхідності змін та адаптації методики викладання до умов дистанційного навчання;
- невисока цифрова грамотність учителів (хоча більшість із них підвищували свою ІКТ-компетентність, застосувати на практиці свої знання педагоги не вміють або не хочуть).

2. Формування в учнів ціннісного ставлення до світу

Відповідно до частини другої статті 15 Закону України «Про повну загальну середню освіту» виховний процес є невід’ємною складовою освітнього процесу в закладах освіти і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципах, визначених Законом України «Про освіту».

Слід відзначити, що більшість учителів спрямовують свою діяльність на формування суспільних цінностей, зокрема, розвиток соціальної емпатії, більшість (63 %) учнів-респондентів відповіли, що звертаються до вчителів з питаннями і завжди отримують зв’язок під час проведення онлайн-занять, близько четвертої частини (24 %) – через приватні повідомлення у месенджерах, 9 % – на освітніх платформах, 4 % – засобами телефонного зв’язку.

Для формування у здобувачів освіти суспільних цінностей педагоги успішно застосовують під час навчальних занять інтерактивні форми і методи, мистецькі і дослідницькі проекти, інформаційні вікторини, власний приклад, створення ситуації успіху, проблемні ситуації, виховні заходи.

97 % учителів переконані, що найкраще сформувати суспільні цінності в учнів їм вдається під час синхронних занять, це ще раз підтверджує, що якість асинхронного навчання є проблемою.

Проблемні питання

З метою реалізації рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у школах у 2022/2023 навчальному році, о 09:00 має проводитись загальнонаціональна хвилина мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України. Хвилину мовчання під час навчального заняття було проведено лише в окремих закладах і на окремих уроках.

3. Оцінювальна діяльність педагогічних працівників

Проведене вивчення дозволяє стверджувати, що переважною більшістю вчителів оцінювання результатів навчання учнів переведено в асинхронний режим: розміщені тести, завдання для самостійних і контрольних робіт. З огляду на це, під час синхронних занять оцінювання майже не здійснюється, прийоми

самооцінювання та взаємооцінювання – лише в поодиноких випадках, критерії оцінювання озвучуються вкрай рідко. Наслідком такого підходу є те, що п'ята частина учнів вважають оцінювання результатів їх навчання незрозумілим: близько 20 % здобувачів освіти зазначили, що не розуміють критеріїв оцінювання з усіх або більшості предметів.

Позитивною тенденцією в оцінюванні результатів навчання учнів є те, що значна частина педагогів розміщують критерії оцінювання, використовують інтерактивні застосунки для поточного оцінювання. Однак, зважаючи на результати опитування учнів, доречно додатково пояснювати дітям правила і процедури оцінювання.

Слід зауважити, що в закладах освіти майже кожний четвертий учитель порушує засади академічної доброчесності (відсутність посилань, джерел інформації, авторства), також не всі педагоги сприяють формуванню культури доброчесності в учнів (не наголошують на самостійному виконанні завдання та не добирають вправи, які унеможливають списування). Це ставить під сумнів об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів, навіть, якщо воно здійснюється.

Проблемні питання

Під час анкетування менше половини учнів (37 %) вказали, що процедура оцінювання своєчасна, зрозуміла і містить обґрунтування виставлених оцінок з більшості навчальних предметів, а процес оцінювання відбувається на освітній платформі закладу освіти і доступний для перегляду в електронних щоденниках. Але, під час спостереження за навчальними заняттями було встановлено, що лише 12 % педагогів оцінювали результати навчання учнів відповідно до розроблених критеріїв, які ґрунтуються на компетентнісному підході, формувальне оцінювання простежується лише частково, засобами контролю успішності учнів у більшості вчителів були лише запитання і відповіді учнів.

4. Рівень використання цифрових технологій для забезпечення якісного освітнього процесу

Існує низка цифрових інструментів, які дозволяють урізноманітнити форми проведення навчальних занять, підвищити мотивацію в учнів до навчання та спростити процеси підготовки вчителя до уроку та оцінювання результатів навчання учнів, проте педагоги ЗЗСО, навіть ті, хто підвищував свою цифрову грамотність, не застосовують їх в освітньому процесі. Під час дистанційного навчання головним завданням вчителя є створення цифрового навчального середовища з використанням мультимедійного та інтерактивного контенту, а для цього необхідно розвивати власну цифрову грамотність і володіти сучасними інструментами інформаційно-комунікаційного освітнього середовища

Спостереження за проведеними навчальними заняттями у синхронному режимі показало, що близько половини вчителів (51 %) під час проведення навчальних занять використовують лише презентації, 23 % – презентації та електронні підручники, 7 % – опорні конспекти, 9 % – відео інструкції, 21 % – матеріали Всеукраїнської школи онлайн.

При цьому учні практично не залучаються до взаємодії у парах, групах і не отримували індивідуальних завдань, вчителі майже не пропонують і такі інноваційні форми взаємодії, як проекти, квести, лабораторні дослідження, лише деякі вчителі застосовували окремі елементи гейміфікації.

Таким чином, проведене вивчення свідчить про те, що застарілі методики навчання, що використовуються педагогами, відсутність системного підходу з питань упровадження цифрових технологій підтверджують не лише вказану вище відсутність відповідного підвищення кваліфікації з питань цифровізації освіти у педагогічних працівників, а й небажання застосовувати отримані знання для забезпечення якості освіти тими вчителями, які підвищували свою цифрову компетентність.

III. Рекомендації

Керівникам місцевих органів управління у сфері освіти

1. Провести роз'яснювальну роботу з керівниками закладів загальної середньої освіти щодо дотримання вимог статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

2. Здійснити аналіз інформації, розміщеної на вебсайтах закладів освіти, щодо її відповідності вимогам статті 30 Закону України «Про освіту».

3. Відповідно до статті 25 Закону України «Про освіту», забезпечити контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти, враховуючи дистанційну форму навчання.

4. У тісній співпраці з керівниками закладів освіти забезпечити виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів» щодо актуальності даних про учнів, з метою забезпечення здобуття ними загальної середньої освіти.

5. Порухити клопотання перед засновником щодо фінансування проходження підвищення кваліфікації педагогічними працівниками курсів з питань використання інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій в освітньому процесі.

2. Керівникам закладів загальної середньої освіти

1. Розробити план заходів щодо усунення виявлених фактів недотримання вимог законодавства з питань освіти, причин їх виникнення, умов, що їм сприяють.

2. Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 р. за № 941/35224, включити до внутрішньої системи

забезпечення якості освіти механізм моніторингу та контролю якості дистанційного навчання.

3. Відповідно пункту 13 Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 684, у разі відсутності учнів, які не досягли повноліття, на навчальних заняттях протягом 10 робочих днів підряд з невідомих або без поважних причин невідкладно надавати відповідному територіальному органу Національної поліції та службі у справах дітей дані таких учнів для провадження діяльності відповідно до законодавства, пов'язаної із захистом їх прав на здобуття загальної середньої освіти.

4. Під час формування плану роботи на наступний навчальний рік спланувати проведення самооцінювання діяльності ЗЗСО за напрямками «Педагогічна діяльність педагогічних працівників» та «Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти» з урахуванням особливостей освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

5. Внести зміни до шкільних положень про академічну доброчесність в частині механізмів дотримання академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання.

6. Тримати під постійним контролем питання підвищення цифрової грамотності вчителів, сприяти проходженню курсів для підвищення інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів.

7. Педагогічний досвід учителів щодо вдалого використання технологій дистанційного навчання оприлюднити та поширити серед педагогічного колективу.